



हवामान आधारीत कृषि सल्ला  
ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु., इगतपुरी,  
विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि.  
नाशिक.



दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२

ईमेल: igatpuri.amfu@gmail.com

७६) हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला समितीची साप्ताहिक बैठक दि.२०.१२.२०२४

जिल्हा : नाशिक

मागील आठवड्यातील हवामान (१४/१२/२०२४ ते २०/१२/२०२४)							हवामान घटक	पुढील पाच दिवसांचा हवामान अंदाज (२१/१२/२०२४ ते २५/१२/२०२४)				
१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	दिनांक	२१	२२	२३	२४	२५
०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	पाऊस (मिमी)	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
२७.०	२८.२	२९.४	३०.२	३०.२	३०.४	२९.८	कमाल तापमान (अं.से.)	२९	२९	३०	२९	३०
१३.५	१०.४	१२.५	९.५	१०.०	८.७	१२.०	किमान तापमान (अं.से.)	१०	१०	११	१३	१५
निरभ्र	अ: ढगाळ	अ: ढगाळ	निरभ्र	अ: ढगाळ	अ: ढगाळ	निरभ्र	ढग स्थिती (आकाश)	अ: ढगाळ	अ: ढगाळ	अ: ढगाळ	अ: ढगाळ	अ: ढगाळ
५६	५८	५६	६३	५५	७८	८१	सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (%)	८५	८४	८५	८६	८५
२०	१९	१८	१८	२४	२७	२८	दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (%)	३६	३५	३६	३७	३९
१०.५	७.०	६.०	३.८	३.२	२.०	२.२	वाऱ्याचा वेग (किमी/तास)	२	४	४	२	४

हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला

पीक	अवस्था	कृषि विषयक सल्ला
हवामान सारांश		पुढील पाच दिवसाचा अंदाज लक्ष्यात घेता हवामान कोरडे व थंड राहण्याची शक्यता आहे. आकाश पुढील पाच दिवस अंशतः ढगाळ राहील. तसेच कमाल तापमान २९-३० डिग्री सें. व किमान तापमान १०-१५ डिग्री सें. दरम्यान राहण्याची शक्यता आहे तसेच वा-याचा वेग २-४ कि.मी/तास या दरम्यान राहण्याची शक्यता आहे.
सामान्य सल्ला		कोबीवर्गीय पिके मावा सध्याचे थंड आणि मधूनच ढगाळ होणारे वातावरण मावा प्रादुर्भावास अनुकूल आहे. हिरव्या किंवा काळ्या रंगाचे मावा कोवळ्या पानातील अन्नरसाचे शोषण करतात. त्यामुळे पाने सुरकुतल्यासारखी होऊन पिवळी पडतात आणि वाळून जातात. मावा शरीरातून चिकट पदार्थ बाहेर टाकतात. हा पदार्थ पानावर साठून राहिल्याने पाने चिकट व तेलकट दिसतात. त्यानंतर या पदार्थावर काळी बुरशी वाढते. परिणामी, प्रकाश संश्लेषण क्रिया मंदावते. झाडांची वाढ खुंटून उत्पादनात घट येते. व्यवस्थापन मावा प्रादुर्भाव आर्थिक नुकसान पातळीला पोहचल्यास, निंबोळी अर्क ५ टक्के किंवा कडुनिंबावर आधारित कीटनाशक अझाडिरेक्टीन (३०० पीपीएम) ५ मि.ली. प्रति लिटर पाणी या प्रमाणे फवारणी करावी. या फवारणीमुळे मावा किडीचे प्रमाण कमी होते व मित्र किटकांचे संवर्धन होते. जैविक कीटकनाशकांमध्ये व्हर्टिसिलीअम लेक्नेनी किंवा मेटॅ-हायड्रीयम अॅनिसोप्लीची २ ते २.५ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी या प्रमाणे फवारणी करावी. गरज पडल्यास व जैविक नियंत्रण केले नसल्यास आणि प्रादुर्भाव आर्थिक नुकसान पातळीच्या पुढे गेल्यास, रासायनिक कीटकनाशक मॅलॅथिऑन (५० ईसी) २ मि.ली. किंवा इमिडाक्लोप्रिड (१७.८ एसएल) ०.४ मि.ली. प्रति लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
संदेश		सर्दीचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास जनावरांच्या नाकाभोवती टरपेटाईनचा बोळा फिरवावा. सर्दीचा रंग हिरवट-पिवळसर असल्यास तातडीने पशुवैद्यकाच्या सल्ला घ्यावा. जनावरांचे पिण्याचे पाणी अतिथंड नसावे.
रब्बी ज्वारी	पोटरी अवस्था	डिसेंबर महिन्यात १५ अंश से. च्या खाली तापमान गेल्यास मावा किडीचे प्रमाण वाढते. त्यामुळे चिकटा रोगाचा प्रादुर्भाव होतो. त्यासाठी ३० टक्के प्रवाही डायमेटोएट ५०० मी. ली. ५०० लीटर पाण्यातून फवारावे. पाण्याच्या उपलब्धतेनुसार तिसरे पाणी द्यावे व पक्ष्यांपासून संरक्षण करावे.
रब्बी मका	आंतरमशागत	तणांच्या प्रादुर्भावानुसार मका वाढीच्या सुरुवातीच्या काळात एक ते दोन खुरपण्या करून गरजेनुसार एक ते दोन कोळपण्या कराव्यात.
गहू	वाढीची ते फुटवे फुटण्याची अवस्था	खोडमाशी करीता ढगाळ हवामान पोषक असते. खोडमाशीचा प्रादुर्भाव आढळून आल्यास ५ टक्के निंबोळी अर्क किंवा क्लिनॉलफॉस (२५ टक्के प्रवाही) १५ मि.लि. प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून गरजेप्रमाणे १ ते २ फवारण्या कराव्यात. जास्त पाणी दिल्यास शेतात सतत ओलावा टिकून राहतो. अतिओलाव्यामुळे रोगाचे प्रमाण वाढण्यास मदत होते. हे लक्षात घेऊन पिकाच्या गरजेनुसारच पाणी द्यावे. शिफारस केल्याप्रमाणेच रासायनिक खतांच्या मात्रा द्याव्यात. युरिया खताचा वापर शिफारशीपेक्षा जास्त प्रमाणात वापर केल्यास तांभरा रोगाचा प्रादुर्भाव वाढू शकतो.



**हवामान आधारीत कृषि सल्ला**  
**ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु., इगतपुरी,**  
**विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि.**  
**नाशिक.**



दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२

ईमेल: igatpuri.amfu@gmail.com

<b>बागायती हरभरा</b>	<b>वाढीची अवस्था</b>	हरभरा पेरणीनंतर २० दिवसांनी पहिली व ३० दिवसांनी दुसरी कोळपणी करणे. कोळपणीनंतर दोन रोपांतील तण काढण्यासाठी खुरपणी करणे.
<b>जिरायत हरभरा</b>	<b>फांद्या फुटणे ते फुलोरा अवस्था</b>	घाटे अळीच्या प्रादुर्भावाचा आगाऊ अंदाज समजण्यासाठी हेक्टरी ५ कामगंध सापळे ५० मिटर अंतरावर शेतात उभारावेत आणि दर १५ दिवसांनी ल्युर बदलावेत. घाटे अळीच्या प्रादुर्भाव दिसून येताच ५% निंबोळी आर्काची फवारणी करावी. ढगाळ हवामान असल्यामुळे जिरायती हरभऱ्यामध्ये घाटे अळीचा प्रादुर्भाव होऊ शकतो, त्यासाठी एच.एन.पी.व्ही. या विषाणूची १० मिली १० लिटर पाण्यातून फवारणी करावी.
<b>द्राक्षे</b>		<b>पिंक बेरी</b> जर दिवसाचे तापमान ३५ अंशांपर्यंत वाढलेले आणि रात्रीचे तापमान ७ ते ८ अंशांपर्यंत उतरले असल्यास तापमानातील तफावतीमुळे हिरव्या रंगाच्या द्राक्ष जातींमध्ये हिरव्या रंगद्रव्यांचे रूपांतर गुलाबी रंगद्रव्यामध्ये होते. अशा प्रकारची तापमानातील तफावत एका रात्रीमध्ये बागेतील पूर्ण घड गुलाबी करू शकते. द्राक्षमण्याचा जितका भाग किमान तापमानाच्या सान्निध्यात आला, तितके मणी गुलाबी दिसतात. एकाच द्राक्षघडामधील मण्याच्या रंगामध्ये फरक पडतो. द्राक्षे खाण्याच्या दृष्टीने सर्वसामान्य ग्राहक एक सारख्या (हिरवा, लाल किंवा काळा) रंगाला प्राधान्य देतो. यावर आजपर्यंत कोणताही उपाय उपलब्ध किंवा कार्य करत असल्याचे दिसत नाही किंवा कोणत्याही रसायनाने गुलाबी रंगाचा मणी हिरवा झाल्याचे पाहण्यात आलेले नाही. मात्र किमान व कमाल तापमानातील दरी कमी करण्यासाठी पाणी उतरण्याच्या आठ ते दहा दिवसांआधी किंवा किमान ७ ते ८ अंश सेल्सिअस येण्यापूर्वी प्रत्येक द्राक्षघड पेपरने झाकल्यास काही प्रमाणात फायदा होऊ शकतो. पेपरने घड झाकण्यापूर्वी भुरी आणि मिलीबग नियंत्रणासाठी शिफारशीप्रमाणे बुरशीनाशक आणि कीडनाशकांची फवारणी करून घ्यावी.
<b>डाळिंब</b>		<b>मृग बहार (बागेची अवस्था- विश्रांती)</b> <b>अन्नद्रव्य व्यवस्थापन</b> आधीच्या बहाराची फळे तोडणी झाल्यानंतर, शेणखत २०-२५ किलो किंवा १३-१५ किलो शेणखत + २ किलो गांडूळखत + २ किलो निंबोळी पेंड किंवा ७.५ किलो कोंबडी खत + २ किलो निंबोळी पेंड प्रतिझाड द्यावे. रासायनिक खतामध्ये २०५ ग्रॅम नत्र (४४६ ग्रॅम युरिया), ५० ग्रॅम स्फुरद (३१५ ग्रॅम सिंगल सुपर फॉस्फेट), १५२ ग्रॅम पालाश (२५४ ग्रॅम म्युरेट ऑफ पोटॅश) प्रतिझाड देऊन हलके पाणी द्यावे. रासायनिक खते दिल्याच्या तीन ते चार आठवड्यांनी, जैविक फॉर्म्युलेशन्स मिश्रण द्यावे. अॅझोस्फिरिलम स्पे किंवा अॅस्पेरजिलस नायजर किंवा ट्रायकोडर्मा व्हिरिडी १ किलो आणि पेनिसिलिअम पिनोफायलम एकरी ३ किलो हे २ ते ५ क्विंटल चांगल्या कुजलेल्या शेणखतात १:२५ या प्रमाणात मिसळून या मिश्रणाचे सावलीत वेगवेगळ्या ठिकाणी बेड तयार करून, हलके पाणी शिंपडत त्यात १५ दिवस ६० ते ७० टक्के ओलावा ठेवावा. दर दोन दिवसांआड उलथापालथ करत राहावे. शेतात या मिश्रणाचा वापर करण्यापूर्वी त्यात अर्बास्कूलर मायकोरायझा बुरशी हे जैविक फॉर्म्युलेशन एकरी १ किलो प्रमाणे मिसळावे. हे मिश्रण बागेमध्ये ३०० झाडांना किंवा एक एकर क्षेत्रावर द्यावे.
<b>आंबा</b>		<b>मोहोर</b> आंबा मोहोरामध्ये नर व संयुक्त फुले ओळखणे आवश्यक आहे. अति थंडीमुळे नर फुलांचे प्रमाण वाढून संयुक्त फुलांचे प्रमाण अतिशय कमी होते. तसेच थंडीमुळे परागीभवन करणारे कीटक कमी प्रमाणात आढळतात. यामुळे परागीभवन न होता आंबा मोहोर वाळताना दिसतो. आंबा मोहोरातील परागीभवन वाढविण्यासाठी हाताजवळील मोहोरावरून हात फिरवावा, उंच फांदीवरील मोहोरासाठी बांबूच्या काठीला केरसुणी बांधून फिरवावी. आंबा बागेत कीटकांना आकर्षित करण्यासाठी सुका मासा पाण्यात भिजवून लटकवावा. यासाठी निकृष्ट दर्जाच्या बांगडा माशाची निवड करावी. माशाला पक्षांपासून वाचविण्यासाठी रिकाम्या बाटलीचा तळ काढून बुचातून तार घालून आत माशाचा काही भागात लटकत ठेवावा. या लटकवलेल्या माशाचा वास पसरावा, म्हणून बाटलीला झरोके निर्माण करावेत. यामुळे परागीभवन करणारे कीटक विशेष करून माश्या आकर्षित होऊन आंब्यामध्ये परागीभवन होताना आढळते.
<b>कादा</b>		रबी हंगामातील कांदा पिकाची पुनर्लागवड झाल्यानंतर १५ ते २० दिवसांच्या अंतराने नियमित खुरपणी करणे. लागवडीपासून ३० व ४५ दिवसांनी वरखताची मात्रा द्यावी.
<b>टोमॅटो</b>		<b>झाडांना आधार व मातीची भर देणे</b> लागवडीनंतर ३० ते ३५ दिवसांनी झाडांची वाढ जोरदार झाल्यानंतर फांद्या व फुटी जोरात फुटतात. त्याकरिता त्यांना बांबू सुतळी व तार यांनी आधार द्यावा. सरीच्या बाजूला ६ ते ९ फूट उंचीचे लाकडी बांबू जमिनीत रोवून घ्यावेत. जमिनीपासून १ मीटर उंचीवर दोन्ही खांबांवर तार ओढावी व घट्ट बांधून व मध्ये बांबूने आधार द्यावा. झाडाची उंची ३० सें.मी. झाल्यानंतर, झाडाच्या खोडाला सैलसर सुतळी बांधून ती तारेला बांधावी. नंतर जसजसे झाडाला नवीन फांद्या फुटतील, तशा प्रत्येक फांद्या सुतळीने तारेला ओढून बांधाव्यात. लागवडीनंतर ३० ते ४५ दिवसांत झाडांना मातीची भर द्यावी. यासाठी झाडाच्या समोरील अर्धे सरी फोडून झाडाच्या बाजूस माती लावावी, यामुळे झाडाच्या खोडाला आधार मिळतो आणि मुळ्या फुटण्यास मदत होते. मातीतील हवेचे प्रमाण योग्य राहण्यास मदत होते. मातीची भर देताना झाड मातीमध्ये जास्त गाडले जाणार नाही, याची काळजी घ्यावी.



हवामान आधारीत कृषि सल्ला  
ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु., इगतपुरी,  
विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि.  
नाशिक.



दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२

ईमेल: igatpuri.amfu@gmail.com

पशुधन (गाय, म्हैस इ.)	हिवाळ्यात गोठा व्यवस्थापन वारा, थंडीपासून संरक्षण करण्यासाठी योग्य निवारा, गाभण गाई-म्हशींची योग्य व्यवस्था, आरामदायी व उबदार बसण्याची सुविधा तसेच शक्य तेवढे कोरडे वातावरण ठेवावे. गोठा हवेशीर असावा. पुरेसा नैसर्गिक प्रकाश आणि ऊन हे आजारांचा प्रसार रोखण्यासाठी मदत करते. गोठ्याचा भूभाग निसरडा नसावा आणि स्वच्छ करण्यास सोपा असावा. रात्रीच्या वेळी शेडनेट किंवा बारदानाने गोठा बंद करावा. जेणेकरून गार वारे रोखण्यास मदत होईल. रात्री गोठ्यातील बल्ब चालू ठेवावा. जेणेकरून तापमान नियंत्रित ठेवता येते. आजारी जनावरांस पुरेसा चारा खाण्यास मदत मिळेल अशी व्यवस्था करावी. बैठकीची जागा कोरडी असावी, ज्यामुळे ओलावा आणि थंडीचा गाईवर परिणाम होण्यापासून संरक्षण होते. बैठकीची जागा जितकी कोरडी तितकी जमीन उबदार राहते. थंडीपासून जनावरांचे संरक्षण होते. दिवसा गोठ्यामध्ये हवा खेळती ठेवणे महत्त्वाचे आहे. गोठ्यातील आर्द्रता, अमोनिया बाहेर जाईल याची काळजी.
शेळी	डिसेंबरमधील शेळ्यांतील व्यवस्थापन पैदाशीचे बोकड शेळ्यांपासून वेगळे ठेवावेत. विणाऱ्या शेळ्यांसाठी गोठ्यात स्वतंत्र व्यवस्था करावी. गाभण जनावरांचा आहार व आरोग्यावर लक्ष ठेवावे.
मेंढी	डिसेंबरमधील मेंढ्यांतील व्यवस्थापन थंड हवेपासून कळपाचे संरक्षण करावे. नवजात कोकरांना व मेंढ्यांचे थंडीपासून संरक्षण करावे. कोकरांचे शारीरिक वजन घेऊन नोंदी ठेवाव्यात. गाभण मेंढ्या व मेंढेनरांना ४०० ग्रॅम पशुखाद्य खाऊ घालावे.
कुक्कुटपालन	हिवाळ्यामध्ये शेडमधील नियोजन कोंबड्यांचे अती थंडीपासून संरक्षण करण्यासाठी शेडच्या लांबीच्या बाजूने असलेल्या जाळीस स्वच्छ व कोरडे पडदे लावावेत. पडद्यांची उघडझाप सहज करता यावी. पडदे रात्री व पहाटे थंड हवेच्या वेळी बंद करावेत. दुपारी थोडी उष्णता असते त्यावेळी पडदे उघडावेत. शेडमध्ये योग्य वायुवीजन व खेळती हवा असणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. त्यासाठी ज्या वेळेस शक्य आहे, अशा वेळेस पडद्यांची उघड-झाप वरून खाली करावी. तसे केल्यास कार्बन डायऑक्साइडयुक्त दूषित हवा पटकन बाहेर फेकली जाते. अशी दूषित हवा बाहेर न टाकल्यास आणि कोंबड्यांना ऑक्सिजनयुक्त (स्वच्छ) हवा उपलब्ध न झाल्यास त्यांना हायपोक्सिया (ऑक्सिजनची कमतरता) होतो. जलोदरसारखे चयापचयाचे आजार होतात, मरतूक वाढते. कोंबड्या शेडवर आल्यानंतर साधारण तिसऱ्या आठवड्यापासून जलोदरचे प्रमाण वाढण्यास सुरुवात होते. शेडला लावलेल्या पडद्यांचे उघडझाप करण्याचे नियोजन योग्य न केल्यास, शेडमधील तयार होणारा अमोनिया बाहेर फेकला जात नाही, त्यामुळे शेडमधील अमोनियाचे प्रमाण वाढून कोंबड्यांना श्वसन संस्थेचे आजार होतात, डोळ्यांना त्रास होतो. यामुळे खाद्य खाण्याचे प्रमाण कमी होऊन वजनात घट होते, औषधांचा खर्च वाढतो. म्हणून हिवाळ्यामध्ये शेडला लावलेल्या पडद्यांचे नियोजन करणे अत्यंत महत्त्वाचे असते.

स्त्रोत:

- १) हवामान पूर्वानुमान : प्रादेशिक हवामान पूर्वानुमान केंद्र, मुंबई.
- २) मागील हवामान : ग्रामीण कृषि मौसम विभाग वेधशाळा विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि. नाशिक.

ठिकाण : विकृसंके, इगतपुरी  
दिनांक : २०.१२.२०२४

स्वाक्षरीत/-  
प्रमुख अन्वेषक, ग्राकूमौसे, ऐएमएफयु,  
इगतपुरी  
तथा सहयोगी संशोधन संचालक,  
वि.कृ.सं.के., इगतपुरी, जि. नाशिक